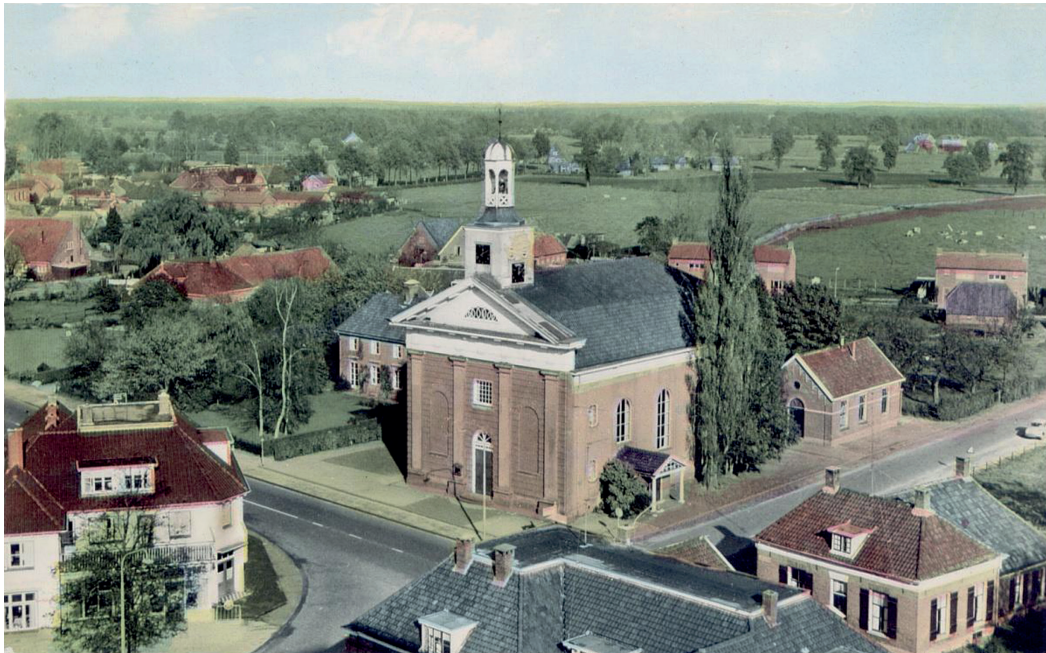

De Hervormde kerk in Laren

door CeesJan Frank

Met zijn klassieke voorgevel en markante torentje is het Larense kerkgebouw een ware blikvanger in het dorpscentrum. De historische kerk, die maar net de verwoestingen van de Tweede Wereldoorlog overleefde, is beschermd als rijksmonument en heeft een bijzondere geschiedenis¹.

De kerk in Laren omstreeks 1965 (ansichtkaart collectie auteur).

In februari 1835 was het bijna zover. De bouw van de nieuwe kerk in Laren ging zijn laatste fase in. Het werk was al zover gevorderd dat het “meubliren of inwendig betimmeren en stucadoren” kon worden aanbesteed². Er was heel wat aan vooraf gegaan.

De oude Larense kerk

Er is weinig bekend over de voorganger van de kerk, waaraan in 1835 zo druk werd gebouwd en die nog steeds het dorpsbeeld bepaalt. In de middeleeuwen viel de Larense kapel onder de parochie Lochem. Het bouwwerk, vermoedelijk een eenbeukig bakstenen kerkje met spitsboogvensters en een torentje boven de westgevel, was gewijd aan de heilige Ewalden, twee benedictijnermonniken uit de zevende eeuw, broers, die rond 695 de marteldood stierven. Eind zestiende eeuw ging de kerk over in hervormde handen. In de jaren na 1770 werd de vervallen kerk ingrijpend hersteld, vergroot en voorzien van een toren van vier geledingen. Zo is de kerk nog weergegeven op de kadastrale kaart van 1832. Het middeleeuwse koor is in de plattegrond nog te herkennen aan een halve krans van steunberen. Aan de westzijde prijkt het torentje.

Tempel

Rond 1830 bleek het bedehuis zo vervallen, dat besloten werd tot de bouw van een geheel nieuwe kerk. Hiervoor werd een akker met de naam de Oonkshof aangekocht, een eind verderop gelegen langs de weg naar Lochem. “Het terrein is ruim en lugtig, aan openbare wegen grenzende, en voor de vestiging van eenen aan het Opperwezen gewijden tempel, alleszins geschikt”, zo luidde het oordeel. Architect van de nieuwe kerk was de eerste Deventer stadsbouwmeester, Bernardus van Zalingen (1806-1837), die daar in zijn korte loopbaan enkele bijzondere gebouwen ontwierp, zoals de Oude Bank van Lening (1833), het schoolgebouw van de Athenaeum Illustre aan de Grote Poot (1836)³. Verder was hij verantwoordelijk voor een grote verbouwing van het Deventer stadhuis in 1833.

Nadat op 15 oktober 1835 de laatste dienst in de oude kerk was gehouden werd het nieuwe gebouw twee weken later, op 1 november, plechtig ingewijd.

Bijzondere bouwstijl

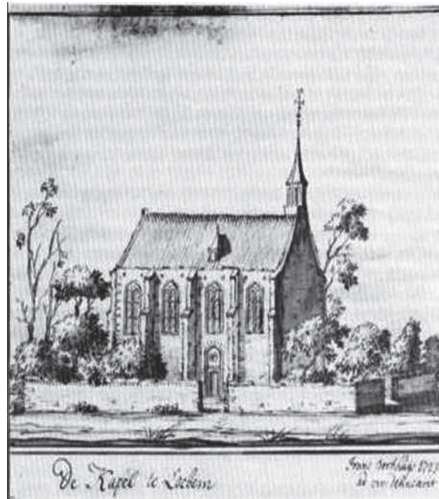
Het nieuwe bedehuis is een goed voorbeeld van een

(4431) Kerkvoogden en Notabelen van *Vermolde, Laren en Oolde*, zijn voornemens, op den 20sten Maart 1834, des voormiddags ten 11 ure, AAN TE BESTEDEN: Het Timmeren van eene Nieuwe KERK en TOREN, te Laren in Gelderland.
Plan, Voorwaarden en de Teekening zijn te zien, en alle inlichtingen te bekomen bij den Kerkvoogd T. EGGING aldaar, en den Bouwmeester van Zalingen, te Deventer.

Algemeen Handelsblad, 14 maart 1835.

* * Kerkvoogden en Notabelen der Gecombineerde Hervormde Kerkgemeente van VERWOLDE, LAREN en OOLDE, zijn voornemens, op den 6^{den} Februarij 1835, des voormiddags om 10 ure, ten Huize van T. Eggink, te Laren, aan te besteden:
Het MEUBLIREN of inwendig BETIMMEREN en STUCADOREN van de Nieuwe Kerk, te Laren, in Gelderland, in een of meer Percelen, waarvan het plan en de voorwaarden te zien, en nader inlichtingen te bekomen zijn, bij den Kerkvoogd EGGINK, aldaar woonachtig

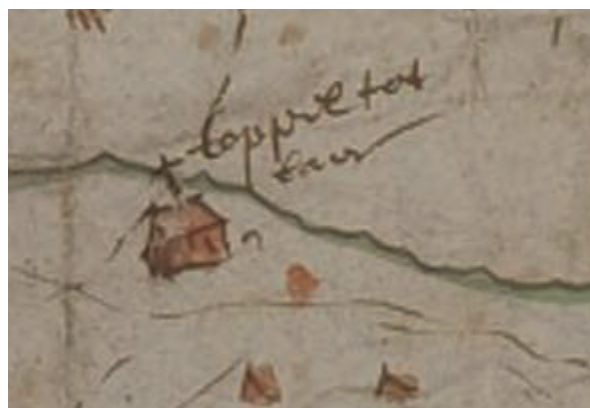
Advertentie in de Opregte Haarlemsche Courant van 3 februari 1835.

Frans Berkhuijs tekende in 1726 de "Kapel te Lochem", zoals het onderschrift beweert. Waarschijnlijker is het dat hier de oude Larense kapel is afgebeeld.

De Larense kerk op de kadastrale minuut van circa 1830, gemeente Laren, sectie C, blad 5. Het noorden ligt rechts. Het oude koor, links onder, is herkenbaar aan de gebogen hoek, voorzien van steunberen (bron: kadastrale atlas 1811-1832, via beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Waarschijnlijk één van de oudste weergaven van de Larense kapel, op de Kaart "Die heerlyckheit van Verwolde" uit circa 1640, door Nicolaes van Geelkercken (Gelders Archief 0556 Verwolde 1027).

eenvoudige ruime zaalkerk uit de eerste helft van de negentiende eeuw, uitgevoerd in neoclassicistische stijl, vermengd met sobere gotische motieven. Omdat de Larense kerk in 1835 is gebouwd met financiële steun van de landelijke overheid zal het plan zijn onderworpen aan controle en goedkeuring van de ingenieurs van het ministerie van Waterstaat. Zo ontstond de benaming "Waterstaatskerk" voor dergelijke gebouwen.

De voorgevel met zijn hoge pilasters en monumentaal fronton is geïnspireerd op de klassieke tempelarchitectuur.

De oorspronkelijke spitsboogvensters en boognissen zijn bij de restauratie in 1947, toen de zware oorlogs-

schade werd hersteld, door rondbogen vervangen. Van de in oorsprong middeleeuwse kerk, die al snel werd afgebroken, resteert niets meer, behalve een aantal grote bakstenen, die in de zijgevel van de nieuwe kerk werden ingemetseld.

Eindnoten

- 1 De tekst van deze bijdrage is een bewerking van de korte monumentenbeschrijving in de publicatie *Monumentengids Lochem*, deel 8 in de Reeks Monumenten in Gelderland, uitgegeven door de Stichting Matrijs in Utrecht, 2012, p.109.
- 2 Advertentie in de Opregte Haarlemsche Courant van 3 februari 1835.
- 3 Canon van Overijssel. Het Athenaeum Illustre 1630-1878, via regiocanon.nl.